

EVOLUȚIA TARIFELOR ȘI VENITURILOR VAMALE PE TERITORIUL MOLDOVEI ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA

Constantin Tofan

O problemă foarte importantă pentru vechea organizare vamală a Moldovei a constituit-o, fără îndoială, aceea a evoluției tarifelor și a veniturilor vamale totale încasate pe teritoriul acestei țări.

În întreaga perioadă analizată, veniturile vamale obținute atât prin arendare, cât și prin exploatare proprie, au reprezentat un procent important din totalul veniturilor Moldovei. Trebuie să avem în vedere și următorul aspect: în condițiile în care vămile au fost arendate în mai toți anii, până la aplicarea Regulamentelor Organice, dispunem în fapt de informații asupra veniturilor obținute prin arendare și nu a veniturilor vamale în întregime. Un alt aspect pe care trebuie să-l avem în vedere, și care ne-a împiedicat în munca noastră, este și acela că, până la epoca regulamentară, aceste venituri au aparținut Cămării domnești, având un caracter particular și nu public. Din această cauză, de multe ori informațiile lipsesc, sau sunt trunchiate, deoarece domnii nu doreau ca informațiile referitoare la sumele preluate în folos propriu să fie cunoscute de mai multe persoane, să devină publice.

În analiza acestui subiect, trebuie să ținem cont de faptul că pot fi delimitate două etape principale în organizarea fiscală a Țărilor Române, în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Acestea au fost: 1801-1831 când vămile, dar și alte taxe, poșlina, mortasipia și cornăritul, au făcut parte din „slujbele cămării”, adică erau venituri proprii ale conducătorului țării și a doua etapă, 1831-1850, când aceste venituri au revenit Vistieriei, devenind publice. Evenimentul care a devenit jalon pentru evoluția Moldovei în acest domeniu a fost, fără îndoială, adoptarea și aplicarea Regulamentului Organic, care a impus o schimbare de concepție privind distincția dintre veniturile publice și cele particulare ale conducătorului statului.

În cadrul demersului nostru, trebuie să avem în vedere și faptul că, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, Moldova a cunoscut importante evoluții politice, care au influențat evoluția comerțului, a sistemului vamal și implicit a subiectului luat în discuție. Astfel, în prima etapă au avut loc importante evenimente internaționale care au influențat atât evoluția Moldovei din punct de vedere politico-teritorial, dar și a angajării acesteia în comerțul internațional.

Între 1806-1812 a avut loc războiul ruso-turc, când cele două țări române au cunoscut rigorile războiului și ale ocupației militare țariste, cu implicații

negative asupra comerțului acestora.

Mai grave au fost pentru Moldova consecințele acestui eveniment. În urma acestui război și a păcii de la București din 16/28 mai 1812, Rusia a anexat teritoriul dintre Prut, Dunăre, Marea Neagră și Nistru, cunoscut de la această dată sub numele de Basarabia. Înjumătățirea teritoriului țării a avut consecințe semnificative asupra evoluției sistemului vamal, a funcționării și a veniturilor acestuia.

Alte evenimente care au influențat evoluția sistemului vamal au fost evenimentele anului 1821, urmate de înlăturarea regimului fanariot, și războiul ruso-turc dintre anii 1828-1829, încheiat prin pacea de la Adrianopol, care marchează de altfel finalul primei etape.

Între 1 ianuarie și 30 iunie 1804, marele logofăt Constandin Balș „cumpără”, adică arendează, veniturile vamale ale Moldovei cu suma de 102.500 lei, la care se adaugă alte sume plătite diverșilor dregători și instituții ale statului, făcând ca suma reală de cumpărare să fie mult mai mare¹. Odată cu vama, au fost arendate și „slujbele mortasipiei și cornăritului”.

Contractul de arendare a vămii este alcătuit din 62 de „ponturi”, adică de articole. A fost stabilit un tarif de 3% ad valorem, conform facturii cumpărătorului, atât pentru marfa importată, cât și pentru cea exportată, în afară de vama vitelor, a zaharelei și a altor mărfuri. Mărfurile autohtone erau scutite de taxe vamale, cu excepția sării, a păcurii, a tutunului, anasonului și rachiului, care trebuiau să fie vămuite.

Pentru o serie întreagă de mărfuri, în special animalele, dar și altele, au fost stabilite tarife vamale specifice. Astfel, pentru cabalinele cumpărate direct de la herghelii se plătea o vamă de 1 leu și 60 de bani, iar pentru cele cumpărate de la târguri se plătea 44 de parale, adică 132 de bani (1 leu și 12 bani). Pentru ovinele și caprinele exportate a fost stabilită o taxă vamală de 6 bani, cu excepția oilor strânse de gelepuri pentru aprovizionarea Imperiului Otoman. În cazul în care gelepul aveau mai multe oi strânse decât numărul stabilit, pentru cele în plus era achitată taxa respectivă. Pentru porcii cumpărați din Moldova, dar și cei aduși din Țara Românească pentru pășunat, cuantumul taxei vamale era de 22 bani.

Pentru boii care erau comercializați în Polonia, era plătită o vamă de 1 leu și 12 bani, la care se adăuga cornăritul de 1 leu și 23 bani. Au fost luate măsuri de combatere a sustragerii de la plata cornăritului, pentru că această ultimă taxă era plătită de cei care comercializau un număr mai mare de 10 capete. Pentru cei care încercau să se sustragă de la achitarea acestei taxe, sancțiunea dictată era confiscarea animalelor pentru contrabandă².

În comparație cu boii cumpărați pentru negoț, pentru boii de muncă

¹ Ioan Murariu, **Un document inedit referitor la vânzarea „Slujbei vămii” în Moldova pe perioada 1 ianuarie-30 iunie 1804**, în *Carpica*, XXIX, 2000, p. 215-221.

² *Ibidem*, p. 216.

cumpărați de la târguri era plătită o taxă de 96 de bani, iar pentru cei cumpărați pentru „zalhana” (abator) vama era de 66 de bani. Vacile cumpărate pentru tăiere aveau fixată o taxă de 44 de bani. Ialovițele (vacii îngrășate) care erau comercializate în Polonia, erau impuse la o taxă de 1 leu. Negustorii care cumpărau ialovițe erau obligați să cumpere în plus câte trei ialovițe pentru zalhana la 10 pentru negoț, iar seul și cervișul rezultat să fie transportat în portul Galați și să fie livrat negustorilor capanlii (turci). Negustorii „ungureni”, transilvăneni, nu aveau această obligație suplimentară de a cumpăra ialovițe pentru a fi tăiate, iar produsele rezultate să fie transportate la Galați. Boii și vacile cumpărate pentru „căsăpiile țării” nu erau vămuite. Mortasipia era stabilită la 24 de bani noi pentru toate animalele mari, bani plătiți numai de vânzători, nu și de cumpărători, și era strânsă de cel ce a cumpărat „slujba vămii”, cu excepția celor donate cu hrisoave domnești³.

Erau scutite de vamă la export seul, cervișul și pieile provenite de la animalele tăiate în zalhanale, deoarece a mai fost plătită vama pentru ele. Dacă aceste produse erau cumpărate de negustori de la casapi, erau vămuite deoarece nu se plătise vamă pentru ele.

Pentru alimentele destinate aprovizionării Imperiului otoman erau achitate următoarele taxe vamale: pentru un cântar de cerviș, seu și unt câte 44 de bani, pentru un poloboc de miere de 10 cântare era încasată o vamă de 1 leu și 12 bani, din 10 oca de pastramă era dată o oca. La un car de cașcaval era plătită o vamă de 5 lei și 60 bani. Pentru fiecare stup exportat era plătită o taxă de trei parale, iar pentru ceară, vama era de 3% din valoarea acesteia.

Pentru sarea vândută în interiorul țării, destinată consumului locuitorilor, nu era încasată nici o taxă vamală, cea care era destinată exportului în Imperiul Otoman era taxată cu 1 para de drob, iar pentru cea destinată altor țări trebuia să se plătească 20 de parale. Pentru tutun, citrice, anason, vinul străin, votca și untdelemnul de măsline, rachiu, indiferent de proveniența acestuia, ceară, păcura exportată, tabacul, anasonul, rachiul autohton, dar și importat, cheresteaua, votca, untdelemnul de măsline, inclusiv în sticle, era fixată o vamă de 3%. Pentru păcura provenită din ținutul Bacăului, se plătea în interior o vamă de o para de vadră.

Erau scutite de taxe vamale „fructele de mare”, castanele, prunele uscate în cutii, grâul, orzul și făina importate, cărțile de lectură aduse din exterior⁴.

Pentru negustorii „suditi” ruși și austrieci, care importau sau exportau mărfuri pe teritoriul Moldovei era stabilită o vamă de 3%, iar pentru tranzit nu plăteau nimic. Negustorii turci plăteau tot 3%, în afară de vite și zahare (produse alimentare).

A fost fixat cuantumul vămii de tranzit, în funcție de proveniență, de

³ **Ibidem**, p. 217.

⁴ **Ibidem**, p. 218-219.

destinație, dar și de valoarea produselor tranzitate⁵.

Pe lângă suma de 102.500 de lei (205 pungi), Constantin Balș a mai plătit și alte sume care s-au ridicat la 27.380 lei, făcând ca suma totală plătită pentru arendarea vămilor Moldovei pe o jumătate de an să se ridice în realitate la 129.880 de lei⁶.

Tarifele vamale, care au fost stabilite prin acest contract de arendare, au cunoscut anumite modificări, în sensul extinderii tarifului de 3% și la alte categorii de mărfuri. Această măsură a fost luată din dorința evitării litigiilor dintre vameși și negustori⁷. Aceste reglementări vamale au fost valabile în primele trei decenii ale secolului al XIX-lea.

Disponem și de alte informații referitoare la veniturile vamale totale ale anului 1804. Astfel, conform unor informații mai târzii, din perioada ocupației militare țariste dintre anii 1806-1812, veniturile vamale s-au ridicat în anul respectiv la 231.000 de lei, la care se adaugă vama horilcii de 80.000 de lei, dintr-un total de 1.044.633 de lei și 60 de bani. Acestor informații trebuie să le acordăm maximum de credibilitate, deoarece au fost oferite de Iordache Roset Roznovan, vistiernicul Moldovei din perioada respectivă, la ordinul autorităților de ocupație. Veniturile vamale ar reprezenta circa 30% din totalul încasărilor Vistieriei pe anul 1804⁸.

Din anul 1805 dispunem de noi informații referitoare la veniturile vamale. Astfel, Alexandru Moruzi fixează unei școli grecești de la Curu Ceșme de pe Bosfor, o subvenție de 750 de lei, din care 400 de lei proveneau din Vama domnească, iar 350 de lei de la ocne⁹.

Pentru anul 1806, dispunem doar de informații parțiale și trunchiate. Astfel, din **Condica de socoteli** pe anul respectiv a lui Scarlat Callimachi, dintr-un total de 177.242 lei și 24 bani, luați în octombrie, vama este trecută cu doar 2.422 lei și 24 bani, sumă foarte mică în comparație cu cele provenite din alte surse: vădrăritul cu 119.266 lei și 80 de bani, 15.341 lei din banii primului sfert la 4 octombrie etc¹⁰. Aceste încasări foarte mici provenite din vămi se explică prin durata foarte scurtă a domniei lui Scarlat Callimachi.

La sfârșitul anului 1806 a început războiul ruso-turc. La fel ca și în alte

⁵ **Ibidem**, p. 219.

⁶ **Ibidem**, p. 221.

⁷ Idem, **Date noi privind organizarea vamală în Moldova la începutul secolului al XIX-lea**, în *Carpica*, XXX, 2001, p. 113-115.

⁸ T.G. Bulat, **Veniturile Moldovei și Valahiei pe anul 1808**, în *Arhivele Basarabiei*, Chișinău, 1930, Anul II, nr. 1, ian.- martie, p. 77.

⁹ **Istoria învățământului din România**, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1971, p. 103.

¹⁰ Nicolae Iorga, **Documente privitoare la familia Callimachi**, vol. II, București, Institutul de arte grafice și editură „Minerva”, 1903, p. 134.

situații asemănătoare, Moldova a cunoscut rigorile ocupației militare țariste. Războiul a influențat direct comerțul și implicit evoluția veniturilor vamale încasate, prin restrângerea sau chiar anularea comerțului cu regiunile de la sud de Dunăre și cu Imperiul habsburgic.

În anul 1807, veniturile vamale ale Moldovei au fost de 162.000 de lei. Și în cazul de față, considerăm că această sumă a fost obținută din „vânzarea vămilor”, nereprezentând efectiv contravaloarea tuturor taxelor vamale încasate pe circulația mărfurilor pe teritoriul Moldovei¹¹.

Această afirmație este demonstrată de faptul că, între 1 ianuarie 1807 și 1 iulie 1808, hatmanul Sandu Sturdza a cumpărat „slujba vămii”, inclusiv mortasipia și cornăritul, pentru 185.000 de lei (370 de pungi). La această sumă, s-au mai adăugat alte sume, obișnuitele havaeturi (sume în bani plătite diverșilor dregători sau chiar instituții), care au ridicat substanțial suma cu care a fost efectuată această tranzacție la 224.450 lei, aproape 225.000 lei. După cum se poate observa, sumele suplimentare, pe care trebuiau să le plătească cei care cumpărau „slujba vămii”, erau substanțiale.

Contractul de arendare dintre hatmanul Sandu Sturdza și Domnie a fost încheiat la o dată neprecizată, probabil încă din 1806, conform titlului acestui document „**Ponturile slujbii vămilor cu care s-au vândut pe acest următoriu an 1807**”, posibil încă înainte de declanșarea războiului ruso-turc. Contractul care are 64 de „ponturi”, este aproape identic cu cel din 1804, fiind important nu numai pentru informațiile referitoare la veniturile vamale, dar și pentru cuantumul tarifelor vamale, pentru diferitele categorii de mărfuri comercializate pe teritoriul Moldovei, pentru modalitățile concrete de vămuire¹².

În 1808 veniturile obținute numai din vama horelcii sunt de 95.000 lei (7, 52%). Acest venit „se vinde în ficare an și se achită în 4 rate, sau sferturi”¹³. O altă informație arată că dintr-un total venituri ale Moldovei de 1.262.943 lei și 36 de bani, veniturile vămii erau de 242.110 lei (19,7%) și veniturile horelcii de 182.730 lei¹⁴, în timp ce rapoartele unor diplomați austrieci arătau că Vistieria a încasat 220.100 de piaștri în urma arendării acestor venituri în anul respectiv¹⁵.

Există o anumită contradicție între informațiile care se referă la vama horelcii în anul 1808. Probabil a doua cifră include, din start, atât vama, cât și diferitele taxe comerciale de tipul mortasipiei și pârclăbiei încasate la vânzarea băuturilor în târguri și orașe.

¹¹ T.G. Bulat, **op.cit.**, p. 73.

¹² Idem, **Contribuțiuni la istoricul vămilor din Țările românești**, în *Arhivele Basarabiei*, Anul II, nr. 2, aprilie-iunie 1930, p. 133-144.

¹³ T.G. Bulat, **Veniturile și cheltuielile Moldovei și Valahiei pe 1808**, p. 72.

¹⁴ **Ibidem**, p. 77-78.

¹⁵ Ovid Sachelarie și Nicolae Stoicescu, **Instituții feudale în Țările Române. Dicționar**, București, Editura Academiei, sub voce, p. 490-491.

Într-un peripetis de socoteală a veniturilor Vistieriei Moldovei pe trei luni, se arată că în această perioadă s-au încasat din vamă 505.27 lei și 60 de bani, pe decembrie, ianuarie și februarie 1808-1809. Din venitul horilcii pe luna decembrie s-au încasat 5.368 și 20 bani, iar din vânzarea, arendarea acestui venit de la întâi ianuarie pe 6 luni prin contract, s-au încasat de la cei care au cumpărat slujba pe 6 luni prin contract 75.000 de lei¹⁶.

Din anul 1810, dispunem de alte informații referitoare la cuantumul tarifelor și veniturilor vamale. Astfel, Aron Răvăilă, care aduce de peste Nistru 9.000 vedre de horilcă, trebuia să plătească arendașilor veniturilor Basarabiei 16.200 de lei vamă și cvit (cvit, prescurtarea de la cvitanție, adică chitanță, adeverință pentru plata și încasarea taxelor vamale). Pe baza acestei informații se poate considera că tariful vamal pentru o vadră de horilcă era de 1 lei și 80 de bani. Din această sumă a plătit la început 666 de lei, după aceea refuzând să mai plătească alte sume celor care arendaseră veniturile Basarabiei (efectiv partea de sud a teritoriului dintre Nistru și Prut, în sensul primar, inițial, restrâns al termenului). După mai multe intervenții, negustorul respectiv a mai achitat două rate în valoare de 5.539 lei și 108 bani, rămânând o restanță de 103.16 lei, care nu a mai fost achitată nici după doi ani, practic niciodată¹⁷.

În 1811 arendarea vămilor a fost obținută prin achitarea sumei de 305.000 piaștri, conform rapoartelor diplomaților austrieci¹⁸.

Veniturile vamale încasate de arendașii veniturilor Basarabiei au fost mult diminuate de măsurile luate de autoritățile militare de ocupație, de privilegiile și scutirile acordate coloniștilor și imigranților, care au început să se așeze în această zonă.

Arendașii veniturilor Basarabiei, Pavel Cantemir căminar și Petrache Cantemir paharnic, au arătat că au avut mai multe pagube, datorită privilegiilor și abuzurilor comise de coloniștii străini, aduși de autoritățile țariste. Printre aceste pagube erau și cele din veniturile vamale, deoarece coloniștii refuzau să plătească vamă pentru lucrurile aduse cu ei de peste hotare. Acestea, împreună cu zeciuiala peștelui prins în bălțile din această zonă, se ridicau la importanta sumă de 10.000 de lei.

Autoritățile de ocupație au instaurat, în cetățile din această zonă, puncte de vamă cu tarife mari și foarte mari, „vamă mare pe toate mărfurile care vin de peste Nistru în Basarabie și trec din Basarabie peste Nistru, cu această pricină, s-au oprit trecere mărfurilor fiind siliți negustorii a-și îndrepta drumul lor pe alore, și de la o vreme ce s-au așezat această vamă prin cetăți, scăzând vama la o sumă foarte mică, să socotești paguba acestei scăderi în sumă de 14.000 de lei

¹⁶ T.G. Bulat, **Veniturile și cheltuielile Moldovei și Valahiei pe 1808**, p. 81.

¹⁷ Idem, **Divanul Moldovei și bulgarii din Basarabia (1810-1812)**, în *Arhivele Basarabiei*, 1929, anul I, nr. 2, aprilie-iunie, p. 21.

¹⁸ Ovid Sachelarie și Nicolae Stoicescu, **op. cit., loc. cit.**

1811”. Pentru „paguba din vamă, cu pricina vămilor care s-au așezat prin cetăți” – 14.000 de lei. În anul 1812, pretențiile financiare ale celor care au cumpărat veniturile Basarabiei, deci inclusiv taxele vamale se ridică la aceleași sume.

Pe 24 mai 1812, cumpărătorii veniturilor Basarabiei cer ca sârbii bejenari să plătească vamă pentru lucrurile aduse de peste hotare¹⁹.

În perioada războiului ruso-turc și a ocupației militare țariste dintre anii 1806-1812, veniturile vamale au fost încasate de Vistieria țării, deoarece atât în Țara Românească, cât și în Moldova, neexistând domni, instituția Cămării Domnești a lipsit. Din această cauză, aceste venituri au fost administrate de Vistieria țării, sub controlul militar țarist.

În urma anexării Basarabiei prin semnarea tratatului de pace de la 16/28 mai 1812, Moldova a pierdut importante venituri provenite din taxele vamale percepute din această zonă. Astfel, în urma cedării teritoriului dintre Prut și Nistru, veniturile vamale ale Moldovei s-au micșorat cu „110.000 de lei vamă, 60.000 lei vama pentru exportul de sare peste Nistru și 40.000 lei vamă pentru holercă”²⁰.

În urma cedării Basarabiei a avut loc o reorganizare a sistemului vamal moldovenesc, cu stabilirea unor noi puncte vamale, de data aceasta pe noua linie de frontieră cu Imperiul țarist.

În 1813, Teodor Mustață plătea, pentru marfa importată sau exportată din Austria, 3% după valoarea mărfurilor „după factura ce va arată de cumpărătură”²¹.

În 1813, conform **Condiției de socoteli** a lui Scarlat Callimachi, vama a fost vândută pentru 190.000 de lei lui Panaiti Cazimir și Enacachi Pruncu căminari. Suma a fost defalcată pe cele 12 luni, plătindu-se în fiecare lună câte 15.333 lei și 40 de bani. Pe ultimele 3 luni, octombrie, noiembrie și decembrie s-au achitat 47.500 de lei.

În 1814 vămile au fost „vândute lui Constantin Balș, vel logofăt cu 175.000 de lei, cu 145.83 lei și 40 de bani pe fiecare lună”. Între 1 ianuarie și sfârșitul lunii mai 1814, Constantin Balș a plătit 72.916 lei.

În cele 8 luni de la 1 octombrie 1813, până la sfârșitul lui mai 1814, veniturile totale ale Moldovei s-au ridicat la 1.163.020 lei, din care 1.204.16 lei proveneau din arendarea taxelor vamale. Veniturile obținute prin arendarea vămilor reprezenta, pentru perioada luată, în discuție 10,35%²².

În anii 1814 și 1815, Moldova a avut venituri de câte 1.445.368 lei, dar din păcate nu dispunem de informații referitoare la veniturile vamale decât

¹⁹ T.G. Bulat, **Divanul Moldovei și bulgarii din sudul Basarabiei între anii 1810-1812**, în *Arhivele Basarabiei*, anul I, 1929, nr. 2, aprilie-iunie, p. 22, 26.

²⁰ Ion Nistor, **Istoria Basarabiei**, ed. de Stelian Neagoe, București, Editura Humanitas, 1991, p. 174.

²¹ Nicolae Iorga, **Istoria comerțului românesc**, în **Opere economice**, ed. de Georgeta Penelea, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982, p. 692.

²² Nicolae Iorga, **op.cit.**, p. 136.

pentru ultimul an. Această situație a fost determinată de faptul că veniturile vamale au făcut parte din „slujbele Cămării” și aparțineau Domnului²³.

Disponem de o informație referitoare la anul 1815, când slujba vămii a fost adjudecată cu 265.000 de piaștri²⁴.

Între 13 mai și 14 august 1815, vornicul Vasile Rosăt (Roset) a cumpărat mărfuri în valoare de 1.091 lei, plătite din „banii carvasaralei”, adică a vămii. Această sumă trebuia consemnată în acte de grămaticul Neagu și scăzută din veniturile vămii la sfârșit, la verificarea finală. Toate aceste informații, ne determină să considerăm că, în 1815, arendașul vămilor Moldovei a fost vornicul Vasile Roset²⁵.

La începutul secolului al XIX-lea mai erau percepute taxe vamale importante pentru mărfurile care intrau sau ieșeau din târguri. Astfel, la intrarea sau ieșirea din târgul Focșani erau percepute 2,50 parale pentru fiecare kilă de grâu²⁶.

În 1816, Iordache Roset-Roznovanul a încasat „525 de lei de la vama cornăritului pentru 500 de boi, 50 de parale după hrisov” sau 11eu și 30 de bani. Această informație ne determină să considerăm că Iordache Roset a arendat veniturile vămii Moldovei (cornăritul era arendat împreună cu vama)²⁷. Tot în 1816, Iordache Roset a plătit 29 de lei podarilor pentru trecerea convoiului boieresc cu „podul umblător” peste Siret²⁸.

Între iulie 1822-30 iunie 1823, dintr-un total de 1.783.855 și 16 bani, veniturile vămii în Moldova sunt de 94.779 lei și 86 de bani, extrem de puțin, în comparație atât cu anii de dinainte de 1820, dar și după aceea²⁹. Faptul că, în această perioadă, veniturile vamale au fost atât de mici se explică prin dezastrul rămas în urma evenimentelor din anii 1821-1822.

Între 1821-1828, veniturile totale ale Moldovei au fost de 35.687.390 de lei, în medie câte 4.910.924 lei anual. Dintre acestea, veniturile vamale s-au ridicat în cei 8 ani la 1.634.568 lei, media anuală a acestei categorii de venituri fiind de 208.321 de lei³⁰.

²³ **Ibidem**, p. 146.

²⁴ Ovid Sachelarie și Nicolae Stoicescu, **op.cit.**, loc. cit.

²⁵ Ioan Murariu, **Documente privind prețurile unor mărfuri în Moldova la sfârșitul secolului al XVIII-lea și în primele decenii ale secolului al XIX-lea**, în *Carpica*, XXIV, 1993, p. 113-114.

²⁶ Gh. Untaru, **Relațiile dintre stăpânii de pământ și țărani la începutul secolului al XIX-lea în ținutul Putna, așa cum rezultă din documentele de arhivă locală**, în *SAI*, I, 1956, p. 153.

²⁷ Gheorghe Ungureanu, **Veniturile și cheltuielile unei mari casa boierești din Iași, în anul 1816. Casa Roset-Roznovanu**, în *SAI*, I, 1956, p. 127.

²⁸ **Ibidem**, p.132.

²⁹ M.Gh. Dobrovici și V.I. Feraru, **Finanțele Statului**, în *Enciclopedia României*, 1943, vol. IV, capitolul IX, p. 737.

³⁰ Hurmuzaki, IX, **Rapoarte consulare prusiene (1763-1844)**, București, 1897, nr. CCXCIII, p. 408.

Este interesantă comparația dintre veniturile vamale ale Moldovei cu cele ale Țării Românești, în măsura în care acest lucru a fost posibil. Astfel, aceleași surse diplomatice, adică rapoartele consulilor prusieni pentru perioada 1821-1828, menționează niște venituri vamale mai mari pentru Țara Românească. Astfel între 1 septembrie 1820-31 decembrie 1821, s-au încasat din vămi 80.000 de piaștri, în 1822 suma de 416.000 de piaștri, iar în 1823 de 765.000 de piaștri³¹. Se poate observa o diferență importantă în favoarea veniturilor vamale din Țara Românească, față de cele din Moldova. Situația este explicabilă prin teritoriul mult mai mare al Țării Românești, cel puțin dublu față de cel al Moldovei în acel moment, prin resursele mai mari pentru țara de la sud de Carpații meridionali, față de cea de la răsărit de Carpați.

Venituri vamale importante s-au obținut și din exportul unor mari cantități de sare. Între 1823 și 1825 o „campanie”, o tovărășie formată din mai multe persoane, au arendat comerțul cu sare. Asociații, pe lângă sumele cheltuite cu arendarea efectivă, au trebuit să plătească sume importante și pentru taxele de diferite feluri. Din februarie până în septembrie „au fost plătiți 25.404 lei, tocmitorilor de care și brudinile apilor, bez 621 lei și 72 bani”, adică 24.779 lei și 48 de bani. Astfel în a doua parte a anului 1823 s-au exportat 81.413 drobi de sare, plătindu-se o vamă de 4 parale de drob, sau 12 bani. În 1823 s-au încasat în fiecare lună din iunie până în decembrie câte 1.163 lei și 5 bani, în total 8.141 lei și 35 de bani³². Tot pentru această perioadă, dispunem de informații referitoare la brudina Prutului, cuantumul acesteia ajungând la valoarea de 7.956 lei și 60 de bani, din iulie până în noiembrie același an, câte 1.591 lei și 36 bani lunar³³. Cum Prutul era un curs de apă mare, o „apă domnească”, iar exportul de sare aducea venituri importante pentru țară, veniturile de la brudina podului Prutului, consemnate în documentul analizat, erau încasate de oamenii Domniei, sau cel puțin de arendașii care cumpărau aceste venituri. Pe lângă acestea s-au mai plătit 977 lei, câte 4 parale de carul cu sare, căpitanului de la Prut³⁴.

În februarie 1825, la vama de la Focșani s-au încasat venituri totale de 1.612 lei și 17 parale. Câștigul vămii este de 1.502 lei și 17 parale, după ce au fost scăzute sumele cuvenite vameșilor în valoare de 110 lei, restul a fost trimis la Iași³⁵.

Tot în aceeași lună, februarie 1825, veniturile vamale ale vămii din Târgu Nou sunt în valoare de 503 lei și 8 parale. După scăderea cheltuielilor de funcționare, au fost trimiși la Iași 418 lei și 8 parale, din cele totale de 498 lei și

³¹ **Ibidem**, nr. CCCLXVIII, p. 289.

³² Dumitru Z. Furnică, **Documente privitoare la comerțul românesc (1473-1868)**, București, 1931, nr. 216, p. 290, 291.

³³ **Ibidem**, p.292.

³⁴ **Ibidem**, nr. 216, p. 290.

³⁵ **Ibidem**, nr. 220, p. 299-302.

8 parale, iar pentru salarizarea vameșilor au fost reținuți 80 de lei³⁶.

Informații referitoare la veniturile vamale încasate în diferite luni ale anului 1825, dispunem și pentru alte vămi. Astfel între 1 și 31 mai 1825, la vama Burdujeni au fost încasați doar 247 lei³⁷, în timp ce la vama Galați în luna august au fost încasate venituri de 827 lei, din care salariile personalului sunt de 180 de lei, iar peșcheșul este de 60 de lei, se trimit la Iași 587 lei³⁸.

Comparativ cu aceste venituri vamale, obținute în diferite locații, veniturile de la Carvanserai (sediul vămii centrale), apar ca modeste la o primă vedere, de numai 373 lei pe primele 7 zile ale lunii august, dar acestea reprezintă numai o mică parte din veniturile vamale obținute în Iași, deoarece existau mai multe locuri autorizate în care negustorii erau obligați să-și depoziteze mărfurile și erau desfășurate operațiuni de vămuire³⁹.

Între 3 și 28 septembrie 1825, veniturile vamale în târgul Herța, ajung la 329 lei și 20 de parale, din care „lefile celor doi vameși” sunt de 60 de lei, suma trimisă la Iași fiind de 269 lei și 25 de parale⁴⁰.

Informații directe, dar la fel de incomplete ca și în celelalte cazuri enumerate până acum referitoare la nivelul încasărilor vamale, avem și pentru orașul Bârlad. Astfel, în martie 1825, de la 11 negustori au fost încasate taxe vamale în valoare de 483 lei și 8 bani, la care se adaugă 4 lei și 5 bani pentru întocmirea „cărțuliilor” (chitanțelor) adică un total de 487 lei și 13 bani. Din această sumă au fost reținuți 60 de lei „lefile vameșilor și chilargiilor (a slujitorilor) și 114 lei pentru Casa Răsurilor”.

În același timp un număr de 14 negustori au plătit doar 5 lei și 4 parale pentru „14 cărțulii ordenali”, deoarece marfa era destinată comercializării în alte localități sau exportului. În aceste cazuri, negustorii plăteau taxele vamale fie în localitatea de destinație, fie la frontieră.

În luna august a anului 1825, vameșii Hristea și Gheorghiu de la vama Bârladului au încasat 402 lei și 19 parale, la care s-au adăugat sumele pentru „cărțulii”. În total s-au încasat, în această lună, la vama Bârladului 410 lei și 14 parale, din care s-au scăzut 60 de lei salariile vameșilor. În felul acesta au rămas venituri vamale nete de 350 de lei și 14 parale, conform „tablei” întocmită și semnată de vameșii Hristea și Gheorghiu, venituri care au fost trimise la Iași. La această sumă, pot fi adăugate taxele achitate de negustorii aflați în tranzit în alte locații de vamă.

Putem remarca veniturile relativ mari și constante, încasate la vama Bârladului, în jur de 400 de lei lunar, ceea ce ne determină să apreciem că în această localitate erau încasate taxe vamale importante în întreaga perioadă a anului.

³⁶ **Ibidem**, nr.221, p. 302-303.

³⁷ **Ibidem**, nr. 222.

³⁸ **Ibidem**, nr. 223, p. 306-317

³⁹ **Ibidem**, nr.224, p. 318-319.

⁴⁰ **Ibidem**, nr.225, p. 320-321.

Pe baza informațiilor prezentate poate fi realizată o ierarhizare, ipotetică firește, deoarece informațiile sunt departe de a fi complete, a importanței financiare a vămilor analizate în anul 1825.

Pe primul loc ar fi vama de la Focșani cu venituri în luna februarie de 1.612 lei și 17 parale, urmată în ordine de cea de la Galați cu 827 lei, cea de la Târgu Nou cu 498 lei și 8 parale între 2 și 27 februarie, a Bârladului cu mai mult de 400 de lei încasați atât în lunile martie cât și în august, cea de la Carvansera cu 373 lei în primele 7 zile ale lunii august, vama de la Herța cu 329 lei în septembrie și la Burdujeni cu 247 lei și 20 parale.

În 1826, Ioniță Sandu Sturdza decide, printre altele, ca „breasla jidovilor” din Piatra Neamț „...ce numai vama domnească pentru marfa ce vor aduce din alte țări, sau o vor scoate de aici den țară și o vor duce peste hotar să plătească după ponturile vămii cu hotărîre de obști, câte 3 lei la sută de lei, ca și alții”⁴¹. Este un lucru cert că are loc generalizarea tarifului vamal de 3% din valoarea facturată a mărfurilor comercializate atât la import cât și la export.

În 1827, Ioniță Sandu Sturdza a stabilit ca rachiul produs pe moșia Nămolosa de către vornicul Costache Conachi să plătească numai „vama legiuită”, fiind scutit de celelalte taxe⁴².

Începând cu anul 1828, evoluția veniturilor vamale a fost influențată de desfășurarea războiului ruso-turc și de ocupația țaristă a Moldovei. Aceste evenimente au pregătit apariția unei noi etape în organizarea și funcționarea sistemului vamal, pe noi principii. Aceste principii au însemnat în primul rând transformarea veniturilor vamale din venituri particulare ale domnului în venituri publice ale statului, sau din venituri ale Cămării domnești în venituri ale Vistieriei.

Această nouă etapă în organizarea și funcționarea sistemului vamal al Țării Moldovei a început odată cu semnarea tratatului de pace de la Adrianopol din 2/14 septembrie 1829 și a dispozițiilor înscrise în Regulamentele Organice adoptate și aplicate, începând cu anii 1831 și 1832.

Un rol important în dezvoltarea economică a Țărilor române, și în particular a Moldovei, l-a avut prevederea referitoare la libertatea comerțului pe Dunăre și Marea Neagră, libertate urmată de abolirea treptată a controlului turcesc asupra produselor Moldovei și Țării Românești. Deși autonomia administrativă internă a Țărilor Române, s-a consolidat, mai ales în raport cu Imperiul otoman, totuși nu au putut fi depășite limitele dependenței față de puterea suzerană și de ingerințele tot mai accentuate ale puterii protectoare, Rusia țaristă. În aceste condiții, dezideratul promovării unei politici comerciale

⁴¹ Ladislau Gyémant și Lya Beniamin, **Izvoare și mărturii referitoare la evreii din România**, vol. III/1, București, Editura Hasefer, 1999, p. 538, nr. 124

⁴² **Documente privitoare la istoria economică a României. Orașe și târguri, Moldova, seria A**, vol. II, București, 1960, p. 129.

proprii și implicit a unei politici vamale, care să apere interesele economice ale Moldovei, au fost departe de a se împlini. Țările române au speculat interesele contradictorii ale marilor puteri europene, reușind să-și apere autonomia vamală, să obțină aplicarea unor tarife vamale proprii la hotarele lor și să gestioneze autonom, măcar în anumite limite, politica vamală proprie, reușind în anumite condiții să impună respectarea propriilor interese⁴³.

Au fost desființate vămile interne, de origine medievală, pregătind în felul acesta unificarea vamală, celor două țări extracarpătice, care va avea loc la finalul perioadei analizate.

Începând cu anul 1829, taxa la exportul de vite în Austria a fost majorată de la 3 lei și 12 parale la o jumătate de galben pe cap de vită, ceea ce a declanșat protestul din 27 februarie 1833 al consulului austriac. Răspunsul prompt al guvernului Moldovei se întemeia pe dreptul de a stabili taxe la exportul produselor indigene, drept care nu a fost supus nici unei restricții prin tratatele încheiate de Poartă cu puterile europene⁴⁴.

Pe 6 iunie 1831, Gheorghe Ruca, vameș de Grozești, arată că Nicolache Barbu a plătit vamă pentru „24 de colete de brașovenie, un clopot și două lăzi cu borviz” pe care le duce de la Brașov la Bârlad, iar pe 30 august negustorul respectiv notează că a dat la vama Moldovei 120 lei, ceea ce reprezintă taxele vamale pentru mărfuri în valoare de 4.000 de lei⁴⁵.

La 22 octombrie 1830, Chaim Șain din Fălțiceni îi scrie lui Israel Focșăneanu să verifice dacă „mi-ați trecut 196 lei vama pentru 6 teancuri cu 320 piei de iepure și nu mi s-a scăzut suma din cont”⁴⁶.

Pe 4 septembrie 1831, negustorul Varta (pr. Vartan) Saracan din Moldova a plătit poșlina pentru 100 de boi, care vor trece în Austria pe la Prisicani (Prisecani). Cum poșlina a fost plătită probabil la locul de cumpărare, la graniță, „la margine trebuia plătit numai «birul răsuri»”⁴⁷, iar pe 24 octombrie același

⁴³ Pentru problematica raporturilor vamale ale Moldovei cu celelalte state, în perioada regulamentară, poate fi utilizat studiul lui Adrian Macovei, **Unificarea vamală între Moldova și Țara Românească**, în *AIIAI*, VIII, 1971, p. 201.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 204. Referitor la nivelul taxei vamale pentru vitele exportate, adică a poșlinei, există și alte informații. Astfel, autorii articolului **Finanțele Statului din Enciclopedia României**, vol. IV, 1943, p. 738, consideră că nivelul era de 21 de lei vechi, sau de 7 lei și 77 bani noi. Chiar dacă, informațiile care ne-au fost accesibile ne oferă cifre divergente referitoare la nivelul taxei vamale pentru vitele exportate, aceasta a cunoscut majorări semnificative între perioada de la începutul secolului și începutul epocii regulamentare.

⁴⁵ Constantin A. Stoide și Ioan Caproșu, **Relațiile economice ale Brașovului cu Moldova. De la începutul secolului al XVIII-lea până la începutul secolului al XIX-lea**, Chișinău, Editura Universitat, 1992, p. 261.

⁴⁶ I. Kara, **Din istoria comerțului moldovenesc între anii 1829-1831. O corespondență comercială inedită**, în *AIIAI*, IX, 1972, p. 493, nr. 20.

⁴⁷ Dumitru Z. Furnică, **op.cit.**, nr. 239, p. 366.

an au fost scutiți de taxe vamale 240 de cai care aparțineau lui Von Zoller aduși pentru păscut la Avrămeni din Austria⁴⁸.

În 1832, prin vama Grozești, au trecut un mare număr de oi venite pentru iernatic din Transilvania, care s-au reîntors de unde au venit. Pentru acestea (în număr de 6.347 oi), au fost percepuți 1.002 lei și 10 parale, goștină și poșlină pe două luni, iunie și iulie. Cum nivelul goștinei a fost de 3 parale de oaie, rezultă că aceasta s-a ridicat la 533 lei, 16 parale și 2 bani. Restul de aproape 469 lei au reprezentat sumele încasate ca poșlină de către vameșii din Grozești⁴⁹.

Așa cum am arătat, după adoptarea și aplicarea Regulamentelor Organice, veniturile vamale au devenit publice, fiind administrate de Visterie. Din această cauză, informațiile referitoare la această categorii de venituri se regăsesc în actele acestei instituții. În același timp a continuat, o anumită perioadă de timp, practica arendării acestor venituri.

În anul 1832, vămile Moldovei au fost arendate pentru suma de 463.034 lei vechi (171.045 lei noi), dintr-un total venituri ale Visteriei de 7.0523.65 lei vechi (2.611.987 lei noi)⁵⁰, care reprezintă 6,56% din totalul încasărilor.

Veniturile vamale ale Moldovei au fost diminuate și în această perioadă, ca și în altele, de fenomenul evaziunii vamale. Astfel în 1832, Cărvăsăria (Vama Centrală) a făcut plângere contra fraților Ștrul și Șmil Focșăneanu împreună cu alți tovarăși ai lor din Fălticeni „care au caciordisit (dosit, ascuns) 7 colituri de marfă”. Postelnicia este rugată să ceară Consulatului ca numiții să fie trimiși la Iași în această pricină.

Ocupicul vămilor (arendașul, administratorul vămii) se plânge de asemenea de paguba care i s-a adus. La 1 iulie 1832, Tribunalul de comerț decide ca numiții să plătească vămii suma de 33.600 de lei⁵¹.

Pe 16 august 1833, negustorul Hereș Vala, care a exportat 100 de boi, prin vămile de la Mărgineni, Rădăuți (pe Prut), Mamornița, Teșeuți și Prisăcani primește o adeverință eliberată de Poșlienia trecerii vitelor peste hotar. În situația respectivă, negustorul a plătit circa 1.300-1.700 lei poșlina (vamă) pentru exportul de animale⁵², ceea ce reprezenta o sumă importantă.

În 1834, veniturile vamale au fost de 486.990 lei, dintr-un total de 7.119.728 lei, ceea ce reprezenta 6,84% din totalul veniturilor țării. Veniturile vamale erau a treia sursă de venit după impozitul de 30 de lei, pentru cele 125.020 de familii (în total 3.763.341 și 60 de bani) și cel al ocnelor cu 5.799.810 lei⁵³.

În 1835 au existat mai multe discuții divergente între domnul Mihail

⁴⁸ **Ibidem**, nr. 240.

⁴⁹ **Ibidem**, nr. 243, p. 370-371.

⁵⁰ M.Gh. Dobrovici și V.I. Feraru, **op.cit.**, p.742.

⁵¹ I. Kara, **op.cit.**, p. 943, nr. 20.

⁵² **Colecția dr. C.I. Istrati (1429-1945)**, Inventar arhivistic, 13, București, 1988, p. 162.

⁵³ **Hurmuzaki**, vol. V (1822-1838), București, 1994, nr. XIV, p. 48

Sturdza, Adunarea Obștească și generalul Pavel Kiseleff pe tema bugetului Moldovei pe anul respectiv.

Într-o primă formă, probabil varianta Adunării Obștești, totalul veniturilor țării au fost stabilite la 6.611.468 lei, din care Capitația (impozitul pe cap de familie) a fost fixat la 4.454.261 și 60 bani, patentarii din orașe 579.810, ocele de sare 500.000, iar vămile 486.990⁵⁴.

În același timp, domnul a propus un buget deficitar, cu venituri de 6.770.727 lei, dar cu cheltuieli mult mai mari, de 8.595.006, stabilindu-se un deficit de 1.824.279 lei. Cu certitudine, cheltuielile țării au fost exagerate de către Mihail Sturdza.

Ambele bugete întocmite de autoritățile locale au fost comparate de consulul Rusiei țariste la Iași, Timkowsky, cu cel întocmit de generalul Pavel Kiseleff, făcându-se și anumite observații lui Mihail Sturza. Acesta a stabilit veniturile Moldovei la 7.257.242 lei, iar cheltuielile la 7.102.556, realizându-se un excedent bugetar de 136.686 lei.

Interesant este faptul că indiferent de cine a fost întocmit bugetul, veniturile vamale se ridică în toate variantele la 486.990 lei, iar vama la exportul de animale (poșlina vitelor) la 322.717 lei, iar cea de la exportul de cereale (poșlina zaharelor) la 150.000 de lei. În total, veniturile vamale, indiferent de proveniența lor, se ridică la 959.707 lei⁵⁵.

Informațiile finale și corecte referitoare la bugetul Moldovei pe acest an le găsim în **Sama Visteriei** de pe anul în curs, 1835. Din cele 7.128.861 lei venituri propuse, au fost realizate 6.602.985 lei, din care venituri vamale propuse și realizate au fost de 486.990 lei, poșlina vitelor a fost de 322.717 lei, iar cea a seului de 7.000 lei. Nu au fost înregistrate informații referitoare la poșlina cerealelor. În total au fost încasați din taxele vamale de diverse tipuri 816.707, care reprezintă 12,37% din totalul veniturilor realizate pe teritoriul Moldovei⁵⁶.

Pe baza informațiilor prezentate facem mai multe observații asupra veniturilor bugetare ale Moldovei din anul respectiv. În primul rând, la capitolul venituri, varianta cea mai realistă a fost aceea întocmită de domnitorul Mihail Sturdza, în timp ce varianta întocmită de generalul Pavel Kiseleff a fost mult prea optimistă și departe de posibilitățile reale ale țării.

În ceea ce privește veniturile vamale propriu-zise acestea au fost realizate în întregime, diferențe în minus, între sumele propuse și cele realizate, existând la poșlina vitelor și a zaharelei, adică la taxele vamale percepute pentru exportul de vite și cereale între sumele prognozate și cele intrate efectiv.

Și în anul 1836 au existat aceleași discuții divergente asupra veniturilor bugetare propuse și implicit asupra celor aduse de vămi.

⁵⁴ **Ibidem**, nr. XXXIX, p. 80.

⁵⁵ **Ibidem**, nr. LV, p. 108-110.

⁵⁶ **Ibidem**, p. 198.

În urma discuțiilor s-au stabilit următoarele venituri totale de 8.195.634 lei, din care veniturile vamale erau de 537.075 lei, poșlina vitelor 382.725 lei, poșlina seului 173.25 lei, iar cea a zaharelei 40.000 lei. În total veniturile obținute prin încasarea diferitelor taxe vamale în anul 1836 au fost de 977.125 lei care reprezentau 11,92% din încasările bugetare ale Moldovei.

În anul 1837, din totalul de 8.198.712 lei venituri ale Moldovei, încasările vamale au adus 537.075 lei, poșlina vitelor 382.725 lei, cea a seului 17.735 lei, iar a zaharelelor 50.000 lei. Totalul încasărilor din diferitele tipuri de taxe vamale, au ajuns la 987.125 lei, sau 12,044% din veniturile Moldovei, pe acest an⁵⁷.

Există și alte informații referitoare la veniturile vamale ale Moldovei din acest an, dar acestea sunt departe de adevăr. Astfel în cartea prințului rus Alexandru Demidov, **Voyage dans la Russie méridionale et la Crimée par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie**, publicată la Paris în 1840, se menționează niște venituri ale Moldovei mult subevaluate, cele vamale fiind apreciate la 207.950 lei. Informațiile prezentate de călătorul rus sunt eronate, fiind mult diminuate toate veniturile Moldovei, inclusiv cele vamale⁵⁸, și nu pot fi luate ca bază de discuție.

De altfel, din acest an, am reușit identificarea unor informații referitoare la taxele vamale, încasate în diferite locuri de pe teritoriul țării. Astfel au fost încasate la exportul spre Austria, pe baza facturii de la vama Fălticeni și a tarifului de 3%, în iulie 1837, următoarele sume de bani la punctul de trecere a graniței de la Nemirceni: 1.130 lei și 26 parale, iar prin Horodniceni 80 de lei și 12 parale.

Pentru aceeași perioadă a anului, la importul din Austria prin Nemirceni au fost încasați 1.437 lei și 22 parale, iar prin Cornu Luncii 1.036 lei și 3 parale⁵⁹.

În anul 1838, din veniturile totale de 7.147.082 lei, vama reprezintă 537.075 lei, poșlina vitelor 382.725 lei, poșlina seului 17.325 lei, iar cea a zaharelelor 50.000 lei. Totalul taxelor vamale pe anul respectiv se ridică la 987.125 lei, care reprezintă 13,81% din veniturile țării⁶⁰.

Pe lângă informațiile cu caracter general la nivelul întregii țări, dispunem și de informații particulare, locale, din acest an. Astfel în luna august 1838, prin portul Galați au fost exportate 6.791 de oca seu și 200 dramuri, pentru care s-a plătit o poșlină de 3.048 lei și 30 de parale, la care s-au adăugat o vacă, un mânzat, 17 cai și 17 oi, pentru care poșlina plătită a fost 300 de lei și 12 parale⁶¹.

Tot din luna august, dar din anul 1839, dispunem de informații referitoare la poșlina percepută la punctul de trecere a graniței de la Teșeuți (Tișăuți), cu Austria. Astfel, între 1 și 27 august, prin acest punct de trecere, „schela

⁵⁷ **Ibidem**, nr. CCLXXIII, p. 588.

⁵⁸ Nicolae Iorga, **Istoria românilor prin călători**, București, 1981, p. 532.

⁵⁹ Dumitru Z. Furnică, **op.cit.**, nr. 251, p. 383-397.

⁶⁰ **Hurmuzaki**, vol V, (1822-1838), București, 1894, nr. CCCI; p. 636.

⁶¹ Dumitru Z. Furnică, **op.cit.**, nr. 253, 254, p. 399-402, 402.

Teșeuți”, au fost exportate în Austria 56 de boi, cinci vaci, o iapă și 67 de oi, pentru care poșlina a fost în valoare de 1.011 lei și 11 parale, în timp ce pentru 1.608 boi și 338 vaci nu au fost încasate taxe, fiind probabil vite străine aduse pentru pășunat în Moldova⁶².

Pe 9 și 10 ianuarie 1840, negustorul Meer Beerșoiu a exportat în Basarabia, prin punctul Rădăuți pe Prut, 595 drobi de sare, care cântăreau 18.348 oca de sare. Deși în raportul vameșului Costache Victor nu sunt trecute sumele încasate, acestea se pot calcula, dacă vom considera că nivelul tarifului vamal pentru sare nu s-a schimbat din 1823, când era de 4 parale pentru drobul de sare. În aceste condiții s-ar fi încasat taxe vamale în valoare de 2.380 de parale, sau de 59 lei și 20 parale pentru cantitatea de sare exportată⁶³.

Ultimele informații referitoare la veniturile vamale ale Moldovei, până la unirea din 1859 cu Țara Românească, le avem din anii 1853-1854. Astfel în anul 1853, dintr-un total de venituri ale Moldovei de 12.579.962 și 75 bani, vama reprezintă 1.785.210 lei, iar poșlina vitelor 337.302 lei. Nu mai sunt evidențiate sumele obținute din poșlina seului și a zaharelor (cerealelor), fiind incluse ori în suma vămii, ori în cea a vitelor. În total taxele vamale ajungeau la suma de 2.122.512 lei, devenind al doilea contribuitor la formarea veniturilor Moldovei după impozitele pe persoană (capitație) și depășind veniturile ocnelor de sare, în valoare de 1.750.000 de lei⁶⁴.

În anul următor, 1854, au fost obținute aceleași venituri, din vamă 1.785.210 lei și mult mai mici 337.301 lei din poșlina vitelor, dintr-un total de 12.153.962 lei⁶⁵.

Perioada primei jumătăți a secolului al XIX-lea se caracterizează și prin schimbarea concepției generale referitoare la natura veniturilor vamale. Astfel, începând cu adoptarea și aplicarea Regulamentelor Organice, veniturile vamale s-au transformat din venituri particulare ale Cămării Domnești, în venituri ale Vistieriei, adică în venituri publice. O anumită perioadă de timp veniturile vamale au fost arendate prin licitație publică, în fața Adunării Obștești⁶⁶, și după anul 1832.

Veniturile vamale care au fost încasate în prima jumătate a secolului al XIX-lea au fost influențate în continuare de anumite fenomene negative cum ar fi: contrabanda, evaziunea vamală, abuzurile vameșilor etc.

Împotriva evaziunii vamale au fost adoptate diferite măsuri cum ar fi: plata taxelor vamale în funcție de factura de cumpărare a mărfurilor, eliberarea

⁶² **Ibidem**, nr. 258, p. 406-407.

⁶³ **Ibidem**, nr. 260, 278, p. 408-413, 413-414.

⁶⁴ Gheorghe Ghibănescu, **Documente, B (Lucruri). Paralelă între bugetul Moldovei pe anii 1821- 1853-1854**, în *Ioan Neculce*, Buletinul Muzeului Municipal Iași, fasc. 7, 1928, nr. LXX, p. 146.

⁶⁵ **Ibidem**, nr. LXVIII, p. 144.

⁶⁶ M.Gh. Dobrovici și V.I. Feraru, **op.cit.**, p. 738.

de chitanțe vamale pentru negustorii ce treceau prin punctul respectiv, înăsprirea controlului etc.

Se poate concluziona că, și în prima jumătate a secolului al XIX-lea, veniturile vamale au avut o pondere importantă în totalul veniturilor Moldovei, fiind pe locul al treilea sau uneori chiar pe locul al doilea în ordinea importanței financiare în realizarea încasărilor publice.

L'évolution des tarifs et des revenus douaniers sur le territoire de la Moldavie pendant la première moitié du XIXe siècle Résumé

Dans cette étude, l'auteur analyse l'évolution des tarifs et des revenus douaniers sur le territoire de la Moldavie pendant la première moitié du XIXe siècle.

On a délimité deux étapes évolutives dans l'organisation douanière de la Moldavie jusqu'au moment de l'Union de 1859, l'une entre 1800 et 1831, l'autre entre 1832 et 1859.

Si pendant la première étape les revenus douaniers appartenaient à la „Maison Princièrè” (c'étaient des revenus personnels du Prince), pendant la deuxième étape ces revenus appartenaient déjà au Trésor public.

On a surpris l'évolution des tarifs et de revenus de ce genre pendant toute la période envisagée.